

RECHTZINNIG DUURT HET LANGST

K. de Jong was achtereenvolgens leraar, staatssecretaris van Onderwijs (in de kabinetten Den Uyl en Van Agt) en tien jaar columnist van de *Haagsche Courant*. Hij publiceerde dichtbundels, novellen en een boek over de Unie voor Christelijk Onderwijs. Tegenwoordig is hij medewerker politiek, onderwijs en literatuur voor het *Friesch Dagblad*. Kortom, De Jong, vader van de schrijver Oek de Jong, is de ideale figuur om de geschiedenis van het nu honderdjarige *Friesch Dagblad* te schrijven. Deze kleine krant, nog steeds zelfstandig, heeft een eigenzinnige geschiedenis voor wat betreft de journalistiek. In politiek opzicht echter was het *FD* vanaf het begin een brave navolger van de antirevolutionaire *De Standaard* van Abraham Kuyper. En dat had gevolgen.

Schrijven voor het *FD* kwam erop neer dat je 'achterlijk' genoemd werd door vrijzinnigen en socialisten die orthodoxie niet konden accepteren. Die strijd moest in Friesland ook harder gestreden worden dan elders, omdat nergens zoveel gereformeerden woonden, maar ook nergens zoveel buitenkerkelijken. Net als Kuyper met *De Standaard* was het *FD* voor de respectievelijke directies 'een paard, dat ik bereed om sneller mijn levensdoel te bereiken'. En helemaal in de geest van Kuyper wilde het *FD* een satelliet van *De Standaard* zijn. Eenvormigheid werd gezien 'als vloek des modernen levens' en daarom was niemand Nederlander zonder eerst Zeeuw, Fries of Hollander te zijn. Met dat bewustzijn kun je natuurlijk wel een regionale krant maken. Deze stijl opvattingen hadden ook tot gevolg dat het *Friesch Dagblad* lange tijd een 'commentaarkrant' was waar men zich niet zoveel gelegen liet liggen aan nieuws. In navolging van *De Standaard* bevatte het *FD* veel zogeheten 'driestaren', korte commentaarstukken van de hoofdredacteur gemerkt met drie sterren. Tot op de huidige dag is het *FD* een eigenzinnige krant die er niet voor terugschrikt het wereldnieuws te vervatten in een gedicht. De Jong sluit elk hoofdstuk af met een afdeling 'Varia', waarin opvallende bijdragen uit het *Friesch Dagblad* gememoreerd worden. Op zichzelf is dat een goed idee, om een indruk te geven van de bekrompenheid die naast de eerlijke orthodoxie ook uit het *FD* spreekt. Behalve Colijn, amendementen en regioverslagen memoreert De Jong ook berichten waarin Multatuli en Couperus verwerpelijke figuren werden genoemd. Soms wil De Jong roomser zijn dan de paus (kerkelijk leider in Rome die niet door gereformeerden erkend wordt). Eerst schrijft hij dat het *FD* uitvoerig bericht over het fusilleren door de Fransen van de uit Leeuwarden afkomstige danseres Mata Hari, en vervolgens weet hij er bijna niets over te vertellen. Is dat uit pudeur? Interessant is de kwestie over de columniste Lydia (pseudoniem van L.A. Lever-Brouwer). In de jaren twintig schreef deze dochter van een van de vorige hoofdredacteuren columns die de leiding van het *FD* te werelds vond, onder meer toen zij de bekende roman *Van het Westelijk front geen nieuws* van E.M. Remarque aanbeval. Na wat schermutselingen, tussen Lydia en de hoofdredacteur in de krant uitgevochten, moest de columniste natuurlijk het veld ruimen. Rechtzinnig was vaak ook rechtlijnig. Daarom is het logisch dat De Jong meer aandacht besteedt aan hoe die neutralen en liberalen de antirevolutionairen dwars hebben gezeten dan aan de ontwikkeling van de journalistieke cultuur. Gevolg is wel dat veel in zijn boek over verkiezingen, kabinetsformaties, stemrecht en schoolwet gaat, en dat dit nogal schools en bepaald niet nieuw is. En dan heeft De Jong nog twee delen te gaan. Toch kijk ik uit naar het volgende deel (het tijdperk *Algra*), omdat het *FD* onder *Algra* tijdens de Tweede Wereldoorlog een opvallende rol gespeeld heeft. Des te opvallender voor een krant die lange tijd de mening heeft uitgedragen dat fascisme erg was, maar communisme nog veel erger.

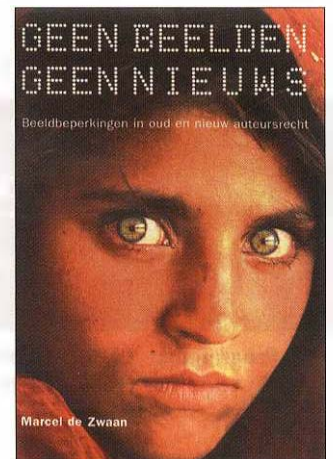
Hans Renders

• K. de Jong Om, Zij zullen het niet hebben. De geschiedenis van het Friesch Dagblad, deel 1 [1903-1935], Kok, 442 blz. ISBN 9043508108, ff 2

BEELDBEPERKINGEN

Het huidige auteursrecht met betrekking tot bewegende en stilstaande nieuwsbeelden – foto, film en televisie – is niet bepaald glashelder. Advocaat-publicist *Marcel de Zwaan* schreef er een interessant betoog over, waarin hij opheldering tracht te verschaffen over het belang van beeld in de communicatie en de betekenis en reikwijdte poogt te verduidelijken van de wettelijke beperkingen. Want waar en wanneer is er sprake van een beeldcitaat, en waar gaat citeren over in ongeoorloofd jatwerk? En waarom stelt de auteurswet soms andere eisen aan het mogen overnemen van beelden dan aan het overnemen van teksten. Een soepel leesbaar boek, met uitleg over de (consequenties van de) veranderingen in de auteurswet.

• *Marcel de Zwaan. Geen beelden, geen nieuws; Beeldbeperkingen in oud en nieuw auteursrecht. Otto Cramwinckel Uitgever, 2003. ISBN 90 75727 844, 224 blz., 27,50 euro.*

7(2004)1, februari